

Miłość aż za grób – *Rok nieistnienia* Bolesława Leśmiana

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Michał Głowiński, *Leśmian: poezja śmierci*, „Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja” nr 5–6/1977”, dostępny w internecie:
[https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1977-t-n5_6_\(35_36\)/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1977-t-n5_6_\(35_36\)-s98-115/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1977-t-n5_6_\(35_36\)-s98-115.pdf](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1977-t-n5_6_(35_36)/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1977-t-n5_6_(35_36)-s98-115/Teksty_teoria_literatury_krytyka_interpretacja-r1977-t-n5_6_(35_36)-s98-115.pdf).
- Źródło: Bolesław Leśmian, *Dwoje ludzińków*.
- Źródło: Bolesław Leśmian, *Rok nieistnienia*, [w:] *Poezje wybrane*, oprac. J. Trznadel, Wrocław 1983, s. 106.
- Źródło: Michał Głowiński, *Leśmian: poezja śmierci*, „Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja” 1977, nr 5-6 (35-36), s. 101–102.

Miłość aż za grób – *Rok nieistnienia* Bolesława Leśmiana

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Czy poezja może odkryć tajemnicę egzystencji człowieka? Bolesław Leśmian w swojej twórczości wyróżnia się nie tylko jako poeta, ale także jako filozof. Być może właśnie dlatego tematyka śmierci była jedną z najczęściej przez niego poruszanych.

Śmierć łączy w sobie wiele paradoksów. Jest powszechna, dotyczy każdego, a jednocześnie doświadczana jest zawsze w samotności. Jest nieunikniona, jednak gdy przychodzi, zawsze wywołuje zaskoczenie. Zrozumienie paradoksów śmierci było dla Bolesława Leśmiana kluczem do zrozumienia istoty rzeczywistości.

Twoje cele

- Zinterpretujesz wiersz Bolesława Leśmiana *Rok nieistnienia* i zastanowisz się, dlaczego nadaje charakteru w twórczości poety.
- Omówisz motyw śmierci zawarty w wierszu Leśmiana *Rok nieistnienia*.
- Dokonasz analizy wiersza, uwzględniając wątki filozofii egzystencjalnej.

Motyw śmierci w twórczości Bolesława Leśmiana

((Michał Głowiński

Leśmian: poezja śmierci

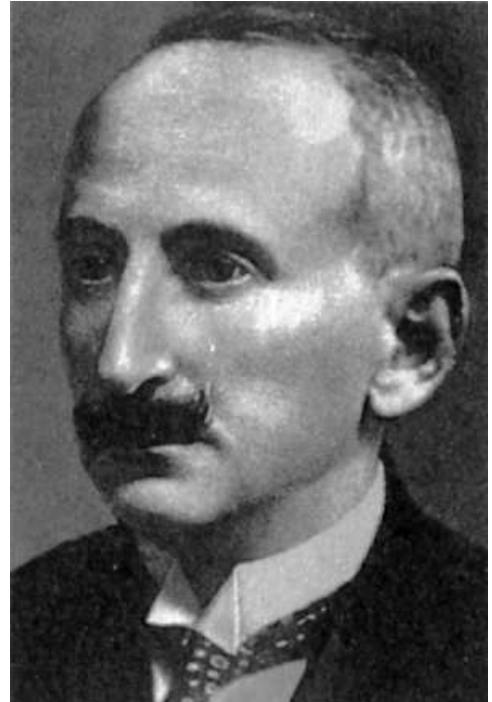
Śmierć jest jej [poezji Bolesława Leśmiana] pierwszą sprawą, pierwszym tematem [...]. W nim właśnie zbiegają się główne wątki filozoficzne tej poezji [...].

Występuje w najróżniejszych uwikłaniach i związkach, łączy się [...] z erotyką, ale także z fantastyką, opisami natury, ze wszystkim, czym Leśmian się zajmował. Pojawia się w najbardziej nieoczekiwanych miejscach. Jest też – zwłaszcza w [balladach](#) – elementem fabuły; niekoniecznie jej zakończeniem, także początkiem, gdy opowieść mówi o wyruszeniu w zaświaty, czy

środkiem, zwłaszcza wówczas, gdy pojawia się wątek metamorfozy (tradycyjnie zresztą zespolony z wyobrażeniami śmierci).

Współwystępuje z jedną z podstawowych obsesji poetyckich Leśmiana: obsesją nicości. Rozważania o języku śmierci mogłyby być więc rozważaniami o całej poezji Leśmiana, o wszystkich jej charakterystycznych właściwościach. [...]

O śmierci mówi on konsekwentnie jako o czymś jednostkowym i konkretnym. W zasadzie nie ma tu – podpowiadanych przez tradycję – ogólnych medytacji na ten temat, nie ma refleksji w jej

Leśmian był autorem wyjątkowym. Nie wpisał się w żaden nurt, nie podążył za żadną grupą poetycką – wypracował osobny i charakterystyczny styl.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

tradycyjnej postaci. Partnerem śmierci nie jest tu nigdy ludzkość, zawsze – jednostka, zawsze indywidualne doświadczenie.

Źródło: Michał Głowiński, *Leśmian: poezja śmierci*, „Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja” 1977, nr 5-6 (35-36), s. 101-102.

„Nadchodzi rok nieistnienia...”

Wiersz Bolesława Leśmiana *Rok nieistnienia* pochodzi ze zbioru *Łąka*, który ukazał się w 1920 r. Był to drugi tom wierszy poety. W zbiorze tym znajdują się utwory o tematyce egzystencjalnej, często odwołujące się do filozofii i folkloru.

((Bolesław Leśmian

Rok nieistnienia

Nadchodzi rok nieistnienia, nadchodzi straszne bezkwiecie, W tym roku wszystkie dziewczęta wyginą, niby motyle.

Ja pierwsza błędę samochcąc i umrzeć muszę za chwilę –
I już umieram – o, spójrz! – i już mnie nie ma na świecie!

Ucz się pożądać mej śmierci, ponętne pieścić nietrwanie, Całować mrzonkę, co dla cię kształt ust czerwonych przybiera, I wierzyć w radość mych cieni, i w oczu mych obcowanie:
Nie widzi, jeno obcuje ten, co naprawdę umiera.

Uczył się kochać umarłą, pieścił dłoń, której nie było,
Całował oczy zamknięte, każdą powiekę z osobna,
Porozumiewał się z piersią, jak z pełną pieszczot mogiłą –
Ale nie wiedział, co czuła, bo nazbyt była zagrobna.

Czy czujesz moje pieszczoty i pocałunki, i radość?
Czyli nie bołą cię mroki i nieistnienia nadmiary?
O, wyznaj wszystko do końca, uczynь tęsknocie mej zadość, Zadrżnij z miłości pośmiertnej, jeśli dostępne jej czary!

Czemuż tak wątpisz o zmarłej? Wszak już do cudów nawykam, Miłości jestem posłuszna i szczęściu się nie opieram!

I czuję twoją pieśczętę, i coraz bardziej zanikam,
I czuję twe pocałunki, i coraz bardziej umieram.

Źródło: Bolesław Leśmian, *Rok nieistnienia*, [w:] *Poezje wybrane*, oprac. J. Trznadel, Wrocław 1983, s. 106.

« Michał Głowiński

Leśmian: poezja śmierci

Wierszem, w którym negacja programowo odniesiona została do wszelkich pokładów czasu, jest **eschatologiczny** liryk *Rok nieistnienia*; tytułowy „rok nieistnienia” umieszczony został w przyszłości, ale – od pewnego momentu – zagarnia także przeszłość, przedmiotem wiersza staje się „nietrwanie”. [...]

Już ta wstępna strofa [wiersza] wprowadza charakterystyczne dla Leśmiana połączenie, epifania, a więc jeden wyodrębniony moment zostaje zespolony z dzianiem się, a więc z trwaniem, z pewną rozciągłością w czasie. Fakt, że owa synteza dokonuje się w tak swoście pomyślanym monologu, szczególnie uwydatnia jej paradoksalność, w którym poeta z taką konsekwencją splótł umieranie z erotyką, pod jednym względem nie jest jeszcze utworem całkowicie reprezentatywnym. Obserwujemy tu bowiem zjawisko podobne do tego, które wystąpiło w wierszu Mickiewicza: słowa „umieram czy już mnie nie ma na świecie” interpretowane być mogą zarówno dosłownie, jak i metaforycznie (to samo dotyczy – choć w mniejszym stopniu – formuł dalszych: „nieistnienia nadmiary”, „miłość pośmiertna”, „zmarła”). Gdyby przyjąć interpretację metaforyczną, byłyby one wówczas hiperbolą. Nie można takiego rozumienia wykluczyć; jak się zdaje jednak, poddają się one łatwiej wy tłumaczeniu dosłownemu, te wszystkie słowa, które u Leśmiana ze śmiercią się łączą, śmierć przede wszystkim oznaczają.

Źródło: Michał Głowiński, *Leśmian: poezja śmierci*, „Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja” 1977, nr 5-6 (35-36), s. 101-102.

Słownik

ballada

(gr. *ballo* – miotać się, łac. *ballare* – tańczyć) – gatunek literacki pochodzenia ludowego, obejmujący teksty o charakterze epicko-lirycznym, łączący cechy trzech rodzajów literackich: liryki, epiki i dramatu; mimo różnic w genezie i ewolucji wzorców powiada stałe cechy charakterystyczne: tematem ballad są wydarzenia dziwne i zagadkowe, sposób ujęcia tematu cechuje naiwność i prostota, w balladach występuje jednowątkowa fabuła wzbogacona partiami dialogowymi. W warstwie językowej ballada operuje typowymi środkami poetyckimi: epitetami, porównaniami, powtórzeniami

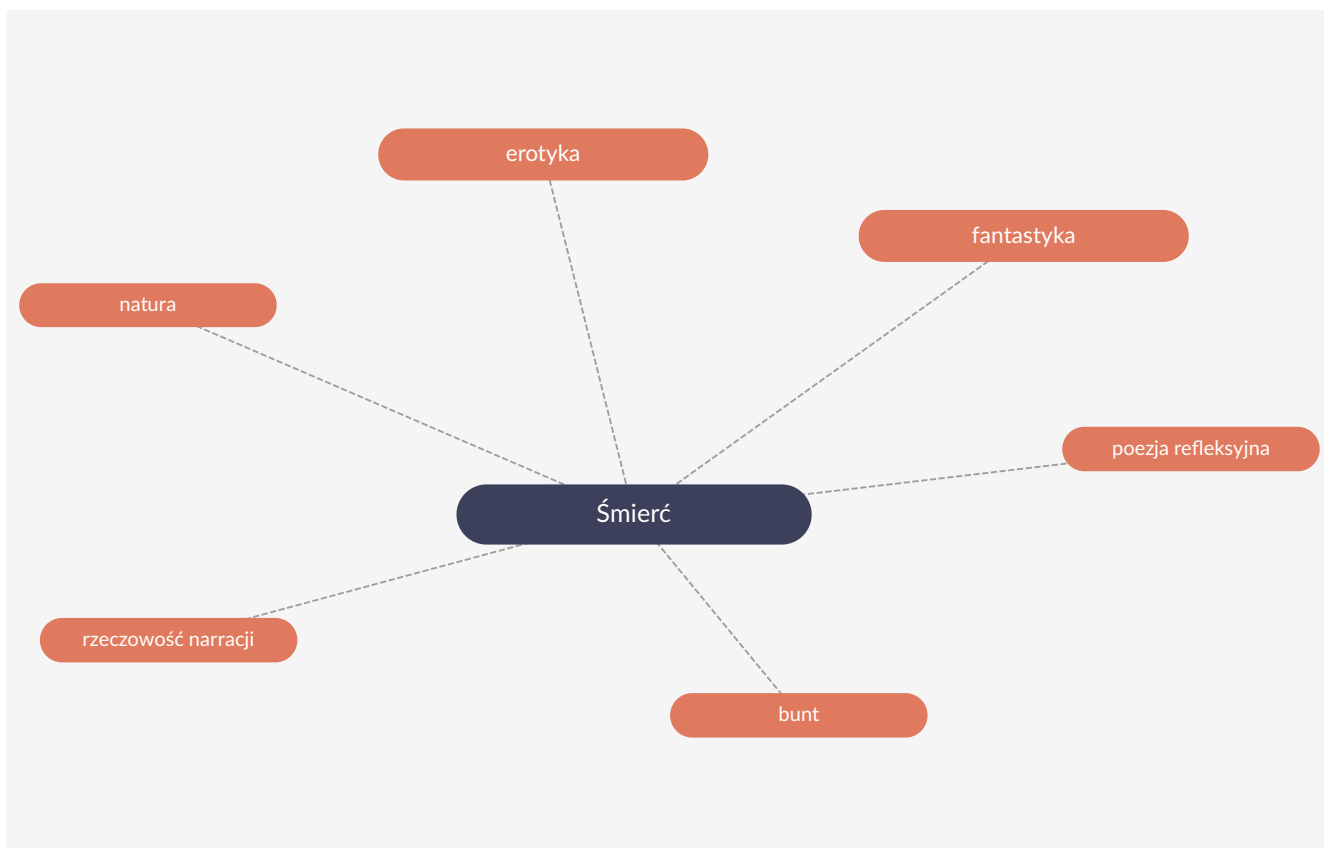
eschatologia

(gr. *eschatos* – ostatni; *logos* – słowo) – nauka o rzeczach ostatecznych, na przykład śmierci, przemijaniu, piekle i niebie; także wyobrażenia o losie człowieka po jego śmierci

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z prezentacją multimedialną. Na podstawie treści w niej zawartych oraz omawianego wiersza Leśmiana *Rok nieistnienia* uzupełnij mapę myśli, objaśniając hasła nawiązujące do motywu śmierci w literaturze bądź ilustrując je.

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Polecenie 2

Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa Schopenhauera, mówiące że śmierć jest prawdziwym duchem inspirującym i muzą filozofii. Czy zgadzasz się z nimi? Uzasadnij odpowiedź.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, kim jest osoba mówiąca w wierszu. Odpowiedz, do kogo się zwraca?

Ćwiczenie 2

Opisz emocje osoby mówiącej w wierszu.

Ćwiczenie 3

Odpowiedz na pytanie: Jaka jest miłość przedstawiona w utworze? Określ ją 10 przymiotnikami lub wyrażeniami przymiotnikowymi.

Ćwiczenie 4

Spośród podanych zdań dotyczących niedostównych sensów wiersza wybierz te, które są niepoprawne.

- ☐ W utworze ukazano sprzeczność i paradoksalność relacji miłości i śmierci.
- ☐ W wierszu *Rok nieistnienia* pokazano śmierć jako doświadczenie jednostkowe i konkretne.
- ☐ W *Roku nieistnienia* głównym tematem jest miłość w obliczu śmierci.
- ☐ W utworze czytelna jest polemika z chrześcijańską koncepcją zaświatów.
- ☐ W wierszu Bolesława Leśmiana ukazano miłość sentymentalną.
- ☐ Jednym z głównych tematów utworu jest ścisła relacja miłości i śmierci.
- ☐ Leśmian porusza tematykę eschatologiczną.
- ☐ Wiersz traktuje o kwestiach religijnych.

Ćwiczenie 5

Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz Prawda, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub Fałsz – jeśli jest fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
W wierszu ukazano śmierć jako coś ogólnego, dotykającego całą ludzkość.	☐	☐
Leśmian ukazuje śmierć jako bezpośrednie doświadczenie jednostki.	☐	☐
W utworze śmierć jawi się jako sprawdzian miłości.	☐	☐
W wierszu ukazano abstrakcyjne rozważania o śmierci.	☐	☐

Ćwiczenie 6

Wypisz z wiersza neologizmy. Nazwij funkcje, którą pełnią one w tekście Bolesława Leśmiana.

Neologizmy

Funkcja w tekście

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z definicją egzystencjalizmu. Następnie odszukaj w utworze Leśmiana wątki egzystencjalne i wypisz je w formie haseł.

„**Egzystencjalizm** za właściwy przedmiot badań i punkt wyjścia analizy filozoficznej uznaje indywidualną egzystencję człowieka, jego miejsce i rolę w świecie; według egzystencjalizmu rzeczywistość jest rozdarta na sferę świadomości i sferę rzeczy, co nieuchronnie prowadzi do alienacji człowieka; losy jednostki ludzkiej nie podlegają społecznej i historycznemu zdeterminowaniu, jest ona zatem całkowicie wolna, tworzy wszelkie wartości, decyduje o sensie własnego istnienia [...] i ponosi w pełni odpowiedzialność moralną za swoje czyny; stwarza to poczucie samotności, zagubienia i zagrożenia w świecie, poczucie beznadziejności istnienia i lęku, zwłaszcza przed śmiercią [...].”

Ćwiczenie 8

Tematem wiersza *Rok nieistnienia* jest ludzka miłość w obliczu śmierci. Sformułuj argumenty potwierdzające to spostrzeżenie.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Miłość aż za grób – *Rok nieistnienia* Bolesława Leśmiana

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;

- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji. Uczeń:

- zinterpretuje wiersz Bolesława Leśmiana *Rok nieistnienia* i zastanowi się, dlaczego nadaje charakteru w twórczości poety;
- omówi motyw śmierci zawarty w wierszu Leśmiana *Rok nieistnienia*;
- dokona analizy wiersza, uwzględniając wątki filozofii egzystencjalnej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.

Nauczyciel inicjuje rozmowę wprowadzającą w temat lekcji, np.: Śmierć to zjawisko, które towarzyszy nam od zarania i traktowana jest jako niezbadana zagadka istnienia, dlatego też religie świata i systemy filozoficzne podejmują jej temat. Motyw śmierci bywa inspiracją, jest przedmiotem parafraz, interpretacji, refleksji wielu twórców. Najpierw jednak odwołajmy się do tego, co jest nam bliższe – do własnych obserwacji i doświadczeń odbiorców współczesnej literatury i sztuki, do dziedzin, w których śmierć jest jednym z uniwersalnych tematów.

Chętni uczniowie zabierają głos, a nauczyciel uzupełnia informacje (np. Różne ujęcia motywu śmierci w literaturze:

- Marcus Kusak, *Złodziejka książek*;
- Terry Pratchett, *Mort*;
- Miron Białoszewski, *Wywiad*;

Muzyka:

- Pink Floyd, *The Great Gig In The Sky* (album *Dark Side of The Moon*, 1973);
- Grzegorz Turnau, *Śmierć na pięć* lub *Republika, Śmierć na pięć*;
- O.S.T.R., *Życie po śmierci (Autentycznie)*;

Sztuka:

- Zdzisław Beksiński, *Pełzająca śmierć*;
- Alina Szapocznikowa, *Pogrzeb Aliny*;

Film:

- *Siódma pieczęć*, reż. Ingmar Bergman;
- *Katyn*, reż. Andrzej Wajda;
- *Pora umierać*, reż. Dorota Kędzierzawska.

Warto podkreślić różne podejścia do śmierci.

Faza realizacyjna:

1. Praca z tekstem. Uczniowie przystępują do cichego czytania tekstu e-materiału. Indywidualnie zapoznają się z treścią w sekcji „Przeczytaj” i zapisują w zeszycie najważniejsze informacje.
2. Uczestnicy zajęć pracują w parach. Zapoznają się z prezentacją multimedialną. Uzupełniają mapę myśli hasłami nawiązującymi do motywu śmierci w literaturze. Posługują się omawianym wierszem *Rok nieistnienia* Bolesława Leśmiana.
3. Uczniowie dzielą się na kilkusobowe zespoły. Każdy z nich ma za zadanie dokonać analizy i interpretacji utworu *Rok nieistnienia*, korzystając z ćwiczeń w sekcji „Sprawdź się”. Po upływie ustalonego czasu liderzy grup prezentują odpowiedzi, nauczyciel może ocenić pracę uczniów.

Faza podsumowująca:

1. W dyskusji podsumowującej nauczyciel może zadać pytania:
 - Jaką tematykę porusza Leśmian w swoich wierszach?
 - Czy wszystkie słowa, „które u Leśmiana ze śmiercią się łączą, śmierć przede wszystkim oznaczają”?Uczniowie notują w zeszytach wspólne ustalenia.
2. Na koniec zajęć nauczyciel prosi wybranych uczniów o rozwinięcie zdania: Na dzisiejszych zajęciach dowiedziałem się..., nauczyłem się...

Praca domowa:

1. Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa Schopenhauera, że śmierć jest prawdziwym duchem inspirującym i muzą filozofii. Czy zgadzasz się z nimi? Uzasadnij odpowiedź.

Materiały pomocnicze:

- Michał Głowiński, *Leśmian: poezja śmierci*, [w:] „Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja” 1977, nr 5-6 (35-36).
- *Poezje wybrane*, oprac. J. Trznadel, Wrocław 1983.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimedium z sekcji „Prezentacja multimedialna”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.